

UN

časopis OSN v České republice

bulletin

1-2/2006

*Vzpomínání je nutnou výtkou těm, kteří tvrdí,
že k holocaustu nikdy nedošlo nebo že je zveličován.*

*Kofi Annan k Mezinárodnímu dni
památky obětí holocaustu*

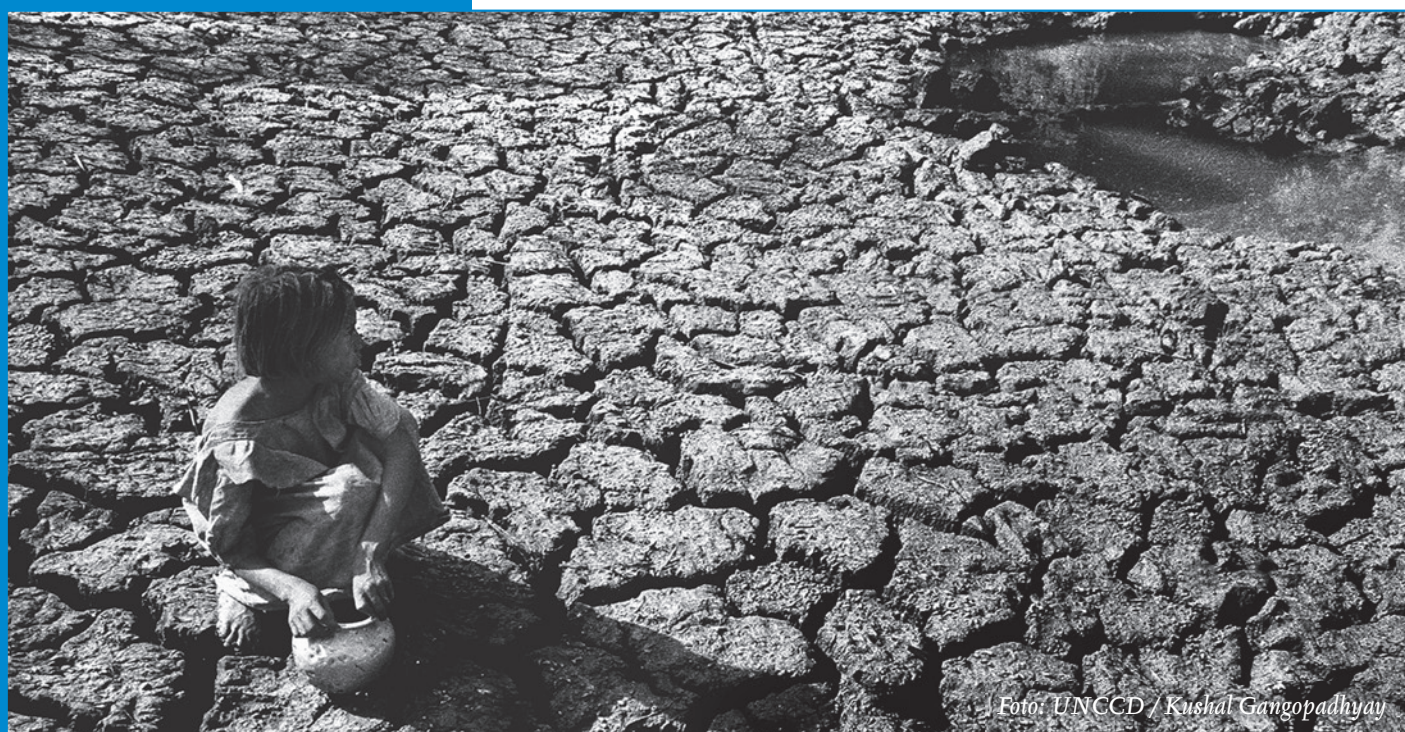

Foto: UNCCD / Kushal Gangopadhyay

Slovy generálního tajemníka OSN Kofiho Annana je desertifikace jedním z hlavních problémů životního prostředí současnosti. Tento proces environmentální degradace je však často veřejností mylně chápán jen jako přirozený proces postupování pouští ve vzdálených rozvojových zemích.

Ve skutečnosti se desertifikace týká znehodnocování půdy, snižování její úrodnosti, jež je způsobeno lidskými faktory a klimatickými změnami. Tento problém zasahuje jednu třetinu zemského povrchu a více než miliardu lidí. V souvislosti se sociálními a ekonomickými ztrátami má proces degradace půd potenciálně drtivé následky. Přesto se tomuto tématu dostalo větší mezinárodní pozornosti teprve po přijetí Úmluvy OSN o boji proti rozšiřování pouští v roce 1994. Spolu s klimatickými změnami a zachováním

Mezinárodní rok pouští

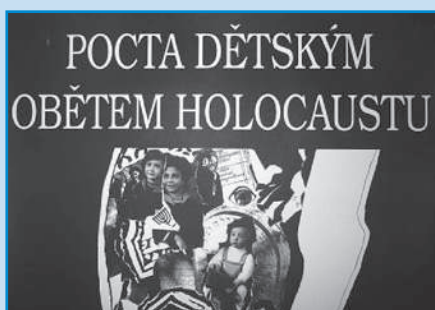
biologické rozmanitosti je rozšiřování pouští environmentální výzvou mezinárodního společenství, ale veřejné povědomí o ní zaostává. S ohledem na tuto situaci vyhlásilo Valné shromáždění rok 2006 Mezinárodním rokem pouští a rozšiřování pouští.

Řešení otázky desertifikace úzce souvisí s úsilím o realizaci Rozvojových cílů tisíciletí do roku 2015, neboť je problémem především afrického kontinentu. V roce 2002 byla na Světovém summitu o trvale udržitelném rozvoji Úmluva označena za klíčový nástroj k vymýcení chudoby v suchých venkovských oblastech. Mezinárodní rok pouští a rozšiřování pouští je skvělou příležitostí pro efektivní šíření informací o degradaci půd jako o globál-

ním problému, který na vlastní riziko ignorujeme. Nabízí také podnět ke zviditelnění tématu suchých oblastí v mezinárodní environmentální agendě. Je nicméně potřeba uvědomit si dualitu tohoto problému. Suché oblasti jsou totiž zároveň domovem jednoho z nejvýznamnějších ekosystémů - pouští. Tyto jedinečné přírodní lokality se svou neuvěřitelně rozmanitou faunou byly sídlem některých nejstarších civilizací světa. Zůstávají muzei pod širým nebem, nesou svědectví o dobách minulých. Rok 2006 proto bude rovněž oslavou křehké krásy a jedinečného dědictví světových pouští, které si zaslouží ochranu.

Více k tématu: strana 2 a 4.

Únorová výstava o holocaustu

U příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti (27. ledna) zveme třídní kolektivy a další zájemce na výstavu **Zmizelí sousedé – Pocta dětským obětem holocaustu** s možností lektorského výkladu. Tuto akci připravilo IC OSN a Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze. Výstava se koná v únoru ve vstupní hale Domu OSN na nám. Kinských 6, Praha 5, od pondělí do pátku mezi 9 a 17 hodinou.

Projekt Zmizelí sousedé, na jehož základě výstava vznikla, vybízí mladé lidi k pátrání po sousedech, kteří z jejich nejbližšího okolí zmizeli v období 2. světové války. Projekt vznikl v Židovském muzeu v Praze pod záštitou Konference Fenomén holocaust v roce 1999. Je metodickou inspirací, jak zpracovat období holocaustu v souladu s rámcovým vzdělávacím programem MŠMT na všech vzdělávacích úrovních do školního kurikula a zároveň výzvou

k setkání s poslední generací svědků událostí holocaustu. Jako výstup z projektu vznikla výstava Zmizelí sousedé, která prezentuje práci studentů a žáků zapojených do pátrání po zmizelých Židech ve svém okolí. Výstava má podobu sedmi panelů z různých lokalit (České Budějovice, Telč, Plzeň, Litomyšl, Varnsdorf, Chotěboř). Více na www.zmizeli-sousede.cz.

Součástí výstavy je lektorský výklad k problematice holocaustu, který zajišťuje odborný pracovník Židovského muzea. Výklad k výstavě trvá 30 – 90 minut (po dohodě) a je pro školy zdarma. Je nutné předem domluvit termín na níže uvedených kontaktech.

Výstava k Mezinárodnímu roku pouští

Na měsíc březen jsme pro vás ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR připravili výstavu věnovanou tématu letošního roku.

K Úmluvě OSN o boji proti rozšiřování

pouští přistoupilo k lednu 2006 již 191 zemí z celého světa. Česká republika se k ní připojila v dubnu 2000 jako jedna z prvních zemí střední a východní Evropy, v kategorii tzv. dárcovských zemí. Z vystavovaných panelů se budete moci dozvědět o roli OSN i České republiky v boji proti desertifikaci, nebo třeba o tom, jak vypadá konkrétní forma pomoci, kterou poskytuje ČR v Etiopii, Mongolsku a Burkině Faso. Výstava se koná v březnu ve vstupní hale Domu OSN. Přístupná je od pondělí do pátku mezi 9 a 17 hodinou.

Vybrané knižní novinky v knihovně IC OSN

Zprávu o lidském rozvoji 2005 (Human Development Report 2005) vydává každoročně Rozvojový program OSN (UNDP). Ve zprávě se UNDP snaží postihnout komplexní rozvoj lidské společnosti pomocí řady ukazatelů, z nichž nejznámější je index lidského rozvoje (HDI). Zpráva je přístupná online na www.undp.org.

Projekt tisíciletí OSN – Investování do rozvoje (UN Millenium Project Report, Investing in Development), tzv. Sachsova zpráva. Publikace hodnotí pětiletou realizaci Rozvojových cílů tisíciletí (MDG) a nabízí praktická doporučení a investiční strategie k dosažení MDG do roku 2015. Zprávu naleznete též na www.unmillenniumproject.org.

Obsah čísla

2 Výstavy v Domě OSN Nové knihy v knihovně IC OSN

3 Události OSN

Komise pro budování míru

4 Fakta a čísla OSN

Ženy v boji proti chudobě venkova
Globální ekonomický výhled na rok 2006

6 Názory

Antonio Maria Costa
Kofi Annan
Tom Luke

UNbulletin

Editor
Candida Hornáková
Vydavatel
Informační centrum OSN v Praze
Objednávky
IC OSN, nám. Kinských 6
150 00 Praha 5
Tel: (+420) 257 199 831-2
Fax: (+420) 257 316 761
E-mail: unicprg@osn.cz
www.osn.cz

UNbulletin je časopis OSN v České republice.

Možno objednávat také elektronickou verzí časopisu.

Vychází zpravidla jednou za měsíc, je distribuován bezplatně.

Ev. č. MK ČR E 14551

Tištěno na recyklovaný papír.

Komise pro budování míru

Na historicky největším summitu Organizace spojených národů, který se konal 14.-16. září 2005, schválili zástupci členských států zásadní rozhodnutí týkající se udržování míru ve světě – vytvoření Komise pro budování míru (Peacebuilding Commission). Následně byla 20. prosince 2005 Valným shromážděním přijata rezoluce, která tento poradní orgán formálně ustanovila. Nová Komise bude pomáhat státům ve složitém procesu přechodu od konfliktu k mírovému uspořádání. Toto rozhodnutí se stalo jedním z důležitých kroků k renovaci a reformě OSN, kterou generální tajemník Kofi Annan navrhl ve své loňské zprávě *Ve větší svobodě*. Založení nové Komise má podle předsedy Valného shromáždění Jana Eliassona význam v tom, že poválečné období nebude pro konkrétní země znamenat konec účasti mezinárodního společenství. „To je velká šance zvrátit trend posledních let, kdy se zhruba polovina zemí, ve kterých byly ukončeny boje, během pěti let znovu vrátila k násilí.“

Úkolem Komise bude asistence zemím v procesu transformace k trvale udržitelnému míru. Komise bude na podnět mezinárodního společenství řídit zdroje, radit a navrhnout ucelenou strategii poválečné obnovy, zaměřit se na rekonstrukci země, na vytváření institucí a na trvale udržitelný rozvoj.

Komise spojí rozsáhlou kapacitu a zkušenost OSN v prevenci konfliktů, ve zprostředkování mírových rozhovorů a zároveň v udržování stability, dodržování lidských práv, nastolování vlády zákonů, humanitární pomoci, obnovy a dlouhodobého rozvoje.

Komise také zajistí financování činností spojených s počáteční fází rekonstrukce a trvalé finanční investice ve střednědobém a dlouhodobém vývoji. Bude vytvořen Fond pro budování míru, který bude z dobrovolných příspěvků poskytovat rezervu nezbytnou k okamžitému zahájení rozvojových aktivit. Komise prodlouží období dohledu mezinárodního společenství nad poválečnou obnovou země. Svou širokou expertízou přispěje k nejlepšímu řešení problémů, která vyžadují spolupráci politických, vojenských a humanitárních činitelů.

Komise pro budování míru bude zahrnovat Organizační výbor (Organizational Committee) a dále specifické výbory pro konkrétní země. Organizační výbor bude tvořen 31 zástupci států OSN. Jeho složení bude následovné: sedm členů ze zemí zastoupených v Radě bezpečnosti (pět z jejich stálých členů), sedm zástupců Hospodářské a sociální rady (ECOSOC) se zvláštním zřetelem na ty, kteří mají zkušenost s poválečnou obnovou. Pět členů z deseti nejvýznamnějších přispěvatelů do rozpočtu OSN. Pět z deseti hlavních poskytovatelů vojenského personálu a civilní policie pro míse OSN. Zbýlých sedm členů bude zvoleno Valným shromážděním s účelem vyvážit přetrvávající geografickou nerovnováhu a zapojit země se zkušeností s válečným konfliktem. Každý členský stát OSN bude mít v Komisi jen jednoho zástupce.

Komise bude poradním mezivládním orgánem. Nebude tedy disponovat žádnými donucovacími prostředky, pouze doporučeními. Váha těchto doporučení bude zajištěna rozmanitostí a důležitostí členů Komise. Předpokládá se, že se Komise bude každý rok zabývat čtyřmi až pěti případy.

Práce Komise se bude odehrávat především ve zvláštních výborech vytvořených pro jednotlivé státy. Jejich činnost bude záviset na specifických

potřebách každé země a bude se snažit navázat vzájemnou spolupráci představitelů států, mezinárodních dárců, regionálních organizací, regionálních bank a mezinárodních finančních institucí.

Svou existencí Komise vyplní mezeru v systému OSN. Poprvé budou seznámi dohromady hlavní aktéři dané situace, aby diskutovali a rozhodli o konkrétní strategii dlouhodobého vytváření mírových podmínek. To bude znamenat i lepší využití finančních prostředků a opravdové propojení bezprostředního poválečného úsilí na jedné straně s úsilím o dlouhodobou obnovu a rozvoj na straně druhé. „Pokud máme zajistit řádné fungování Komise a pokud má mít opravdu význam v zemích, které potřebují pomoc, musíme věnovat největší péči vytváření specifických skupin pro každou zemi. Musíme zajistit, že tyto skupiny budou reflektovat pohledy a hlasy hlavních finančních investorů,“ uvedl v této souvislosti Kofi Annan. Zároveň označil vznik Komise pro budování míru za „přelom ve snaze pomoci státům a společností úspěšně zvládnout složitý přechod od války k míru.“

*Internetové stránky Komise pro budování míru:
www.un.org/peace/peacebuilding*

Foto: OSN/DPI

Ženy v boji proti chudobě venkova

Je pro zemědělství důležité, jestli o něm rozhoduje muž nebo žena? V 70. letech 20. století se skupiny žen domnívaly, že ano. Předpokládaly, že by ženy mohly mít zvláštní potenciál pro podporu rozvoje venkova díky svému dennímu kontaktu s klíčovými přírodními zdroji, jakými jsou voda a půda. Přesto měly projekty rozvoje venkova zaměřené výlučně na ženy pouze omezený úspěch. Ukázalo se, že při řešení problémů s degradací půdy a venkovskou chudobou nestačí zaměřit se pouze na ženy, pokud bude přetrvávat nerovnost mezi pohlavími.

Foto: UNICEF / Franck Charton

Odpovědnost a útrapy

Proces desertifikace má různé důsledky pro ženy a muže a to z toho důvodu, že znehodnocování půdy přímo ovlivňuje „péči o domácnost“. Podle Sahlemariama Yirga, ředitele etiopské nevládní organizace Enweyay Civic and Social Education Center, „ženy stráví v těchto vyprahlých oblastech sháněním vody, dřeva na topení a krmiva denně čtyři hodiny místo jedné.“ Studie provedené Organizací OSN pro výživu a zemědělství (FAO) ukazují, že pracovní doba žen v některých částech Eritreje zasažených rozšiřováním pouští přesáhla pracovní dobu mužů a dostala se na 30 hodin týdně. Kompenzačně pak ženy v první řadě upouští od výdělečných činností, jako je například sběr pryskyřice, a domácnostem chybějí peníze na nákup výživných potravin a oblečení. Pokud jsou navíc muži nuceni opustit vesnici a pracovat ve městě, musí se mnoho žen zhostit úkolů, které jsou tradičně vnímány jako mužské, například práce na poli nebo obchodování s dobytkem. Podle zprávy Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) je těmto ženám zřídka přiznáno postavení a výhody „hlavy rodiny“. Podle Rozvojového programu OSN (UNDP) je v některých rozvojových zemích po-

skytnuto ženám pouze pět procent zemědělských půjček, což jim zabraňuje nakupovat hnojiva, osivo, nástroje nebo investovat do zavlažování či meliorace půdy. Nedávný průzkum FAO zjistil, že celosvětově získávají ženy-farmářky pouze pět procent z veškerých prostředků na podporu zemědělství. A to přesto, že školení v používání nových druhů osiva nebo využití nových technologií je klíčovým faktorem v boji proti degradaci půdy.

„Když jsou přírodní zdroje omezené, otázky, kdo má jaké úkoly, kdo kontroluje zdroje a kdo získává výhody, jsou zásadní“ říká Pat Holden z britského Ministerstva pro mezinárodní rozvoj. Předmluva k Úmluvě OSN o boji proti rozšiřování pouští poukazuje na důležitou roli, kterou hrají ženy v suchých venkovských oblastech. Vyzývá signatáře, aby usnadnili aktivní účast žen v politice a v iniciativách souvisejících s desertifikací. Toto téma již není pouze věcí začleňování žen do správy zemědělství. Zplnomocnění žen pro aktivní roli v procesu, který se jich dotýká, je základem pro redukci chudoby v oblastech zasažených degradací půd. Text Úmluvy zvláště zdůrazňuje potřebu zvýšit počet příležitostí, při kterých by se

od roku 1972 komplexní vzdělání, které zvyšuje samostatnost žen. Ve smyslu hesla „Udělej si sama“ se ženy učí pěstovat rostliny, používat organické insekticidy, nebo se starat o původní ovocné stromy. „Dřív jsme měly nedostatek vody a často jsme musely pít vodu kontaminovanou,“ říká Kanube Banaskantha, jedna z žen, kterým se tohoto vzdělání dostalo, „ale naučily jsme se, jak zbudovat střešní okapy a udržet dešťovou vodu. Teď máme dost vody a nemusíme pro ni dlouhé hodiny putovat.“

Přístup zohledňující rozdíly pohlaví vyžaduje změnu struktur, ve kterých je zakořeněna nerovnost žen a mužů. „Praktiky, které upírají ženám právo založit si vlastní bankovní účet nebo dosáhnout ve společnosti významného postavení, musí být změněny se zřetelem k potřebě vymýcení chudoby, jednoho z Rozvojových cílů tisíciletí.“ tvrdí Ylva Sorman-Nath. Stále existují spory a nejasnosti o tom, jak tradiční praktiky ovlivňují ženy a muže žijící v oblastech znehodnocených půd. Podle Yianny Lambrou z Odboru udržitelného rozvoje FAO „musíme v každém případě k ženám přistupovat otevřeně a nejprve poslouchat to,

Desertifikace neznamená jen rozšiřování existujících pouští. Objevuje se v ekosystémech suchých oblastí, které tvoří více než třetinu pevného zemského povrchu. Tyto ekosystémy jsou velice náchylné na nevhodné využívání. Chudoba, politická nestabilita, odlesnění, přílišné spásání a špatné zavodnění mohou způsobit trvalé poškození půdy.

Více než 250 miliónů lidí je přímo ohroženo desertifikací a asi jedna miliarda je jím ohrožena. Tito lidé patří k nejchudším a politicky nejslabším obyvatelům planety.

Další informace o desertifikaci a Úmluvě o boji proti rozšiřování pouští na internetových stránkách www.unccd.int.

ženy dozvěděly něco o řízení přírodních zdrojů. Vzdělávání žen je základ. „Gramotnost znamená více než pouhé čtení. Gramotné ženy se mohou lépe účastnit rozhodování o půdě“, vysvětluje Ylva Sorman-Nath, odbornice švédské rozvojové agentury pro otázky genderu.

Podpora aktivního přístupu

Existují i další možnosti podpory aktivního zapojení žen. Například jedna nezisková organizace v Ugandě nabízí

co nám chtějí říct. Teprve potom pro nás mohou být branou ke komunitám, kde se snažíme zmírnit dopad sucha nebo degradace půdy.“ Zároveň dodává, že role mužů je stejně důležitá. „Muži jsou našimi partnery stejně jako ženy. Zásadní součástí gender přístupu je, že současně podněcuje změnu v chování žen i mužů.“ A změna v chování je jedním z nejdůležitějších faktorů boje proti desertifikaci a chudobě venkova.

Globální ekonomický výhled na rok 2006

Znově uveřejněného výhledu globálního hospodářského vývoje (World Economic Situation and Prospects 2006, WESP 2006) vyplývá, že podle odhadů OSN poroste letos světová ekonomika tempem o něco vyšším než tři procenta, což bude odrážet podobné procento růstu jako v roce 2005. Zároveň pokračuje zmírnění z historicky nejvyššího čtyřprocentního růstu v roce 2004.

Zpomalení světové ekonomiky odráží pokročilejší fázi ekonomického oživení, uvádí zpráva OSN. Svou ekonomickou daň si od konce roku 2004 vybraly i přírodní katastrofy a teroristické útoky.

Možnost dalšího zvýšení ceny ropy, propuknutí pandemie ptací chřipky nebo propad cen nemovitostí představují hrozbu pokračujícímu růstu. Největší nebezpečí však podle autorů této zprávy spočívá v systematickém oslabování světové ekonomiky, jež je výsledkem obrovské a stále se zvětšující globální makroekonomické nerovnováhy hlavních ekonomických činitelů.

Tato nerovnováha, ztělesněná deficity a přebytky platebních bilancí, je způsobována především nadále slabými investicemi mimo USA. Řešit se proto musí zvýšením investic v zemích s přebytky, tedy v Evropě, Asii a u vývozců ropy, a podporou úspor v zemích s deficity, zejména v USA.

V USA bude růst ekonomiky mírně pomalejší, v Evropě bude nadále v podstatě stagnovat a Japonsko se pomalu vrací k růstu. Tento umírněný vývoj rozvinutých ekonomik přitom kontrastuje s jen mírným poklesem silného hospodářského výkonu v rozvojových zemích. OSN předpokládá, že rozvojový svět, který těží z globálně nízkých úrokových měr, nízké inflace a silné poptávky po zboží, letos jako

celek poroste o 5,5 procenta (v roce 2004 bylo tempo růstu 5,7 procenta). „Padesát nejméně rozvinutých zemí (LDC), jejichž ekonomiky porostou o 6,6 procenta, dosahuje nejrychlejšího průměrného růstu za celá desetiletí,“ uvádí zpráva WESP 2006. (Viz graf)

Růst je v rozvojových regionech rovnoměrný

Zatímco Čína a Indie nadále zažívají vysoký ekonomický růst, ekonomická expanze je podle historických standardů neobvykle vysoká ve všech rozvojových regionech.

Vysoký růst rozvojových ekonomik pohání celosvětový vzestup cen komodit, udržovaný zejména díky poptávce bouřlivě se rozvíjejících ekonomik Číny a Indie po surovinách. Přestože některé rozvojové země a země LDC poškozují vysoká cena ropy a dovožených zemědělských produktů, jiné státy, které jsou čistými vývozců ropy a dalších primárních komodit, z této situace těží.

Kromě vyšších cen surovin mají mnohé rozvojové země, včetně zemí LDC, ekonomické zisky ze zlepšené politické stability a správné makroekonomické politiky. Růst v nejchudších zemích může získat dodatečný impuls tím, že bohaté země splní své sliby navýšení rozvojové pomoci a poskytnou úlevy od dluhů.

Stagnace obchodních investic ve velkých ekonomikách patří mezi faktory, které vedou ke kolísavým globálním finančním trhům a nízkým úrokovým mírám. Nové tržní ekonomiky těží z příznivých vnějších finančních podmínek, přestože příliv dodatečných zdrojů je ve velké míře soustředěn mezi malý počet států se středními příjmy. Rovněž stouply přímé zahraniční investice do rozvojových zemí,

přičemž z velké míry míří do vzkvetajícího ropného a důlního sektoru.

Příznivě se vyvíjí i světový obchod, jehož růst letos bude opět více než dvojnásobkem hospodářské expanze. Podle zprávy OSN představují nejnovejší dohody uzavřené na hongkongské konferenci Světové obchodní organizace jen skromný pokrok. Stále totiž přetrvávají velké problémy při dokončování kola jednání z konference v Dauhá. OSN zdůrazňuje význam vytváření možností tržní nabídky v zemích LDC, kterým je také třeba pomoci vyrovnat se s náklady na liberalizaci obchodu.

Druhá strana mince

Odvrácenou stranu silných zisků ze zboží představuje všeobecný nedostatek pokroku v průmyslovém rozvoji v zemích LDC a v Africe. Zpráva WESP 2006 mimoto uvádí, že výrobní export z mnoha těchto zemí se snížil kvůli ztrátě obchodních preferencí spojených s vypršením Dohody o textilu a oděvech (Agreement on Clothing and Textiles) v roce 2005. V africkém textilním průmyslu byly zrušeny tisíce pracovních míst. Některé chudé země jako Srí Lanka a Bangladéš naopak přestály tento zvrát poměrně dobře a dokázaly si textilní vývoz udržet.

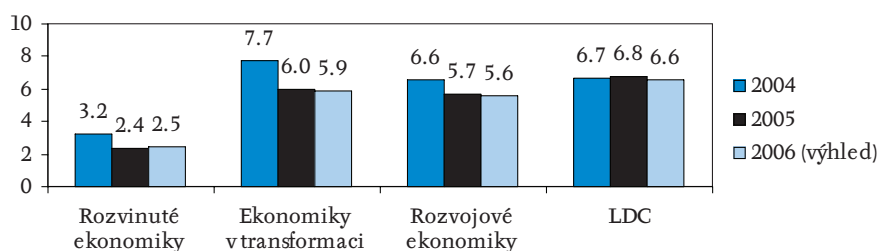
Klíčový problém však představuje závislost chudých zemí na konkrétních komoditách. Zemědělská produkce je totiž často rukojmím povětrnostních podmínek, jež v současnosti vykazují zásadní nestálost. Zároveň není pravděpodobné, že ceny komodit budou nadále stoupat.

„Zdá se, že ceny komodit již dosáhly zenitu a u mnoha neropných komodit lze spíše čekat cenový pokles,“ uvádí autoři zprávy WESP 2006.

Ekonomický růst nezajistil všeobecné zvýšení zaměstnanosti. Sektor produkce zboží je zejména v rozvojovém světě silně závislý na kapitálu a zvýšení produktivity umožněné novými technologiemi v rozvinutých zemích nevede ke zvýšení počtu pracovních míst.

„Vytváření pracovních míst zaostává za vyšší nabídky pracovní síly ve většině zemí,“ uvádí zpráva. „Následně je procento nezaměstnanosti ve velkém počtu zemí stále významně vyšší než

Procentuální ekonomický růst v letech 2004-2006

Názory

jeho úroveň před celosvětovým poklesem v letech 2000-2001.“

Náhlý šok globální ekonomiky z jakékoli z výše zmíněných potenciálních hrozeb nejvíce pocítí rozvojové země. Pokud například podobný šok přinese prudkou devalvaci amerického dolaru, pro mnohé rozvojové ekonomiky, které hromadí velké dolarové rezervy jako prostředek ochrany před kolísavými hodnotami jejich vlastních měn, se tyto rezervy stanou ekonomickou přítěží.

Dobrou zprávu, že přibližně polovina rozvojových ekonomik, subsaharské státy a nejméně rozvinuté země zažívají podle zprávy WESP 2006 „silný“ ekonomický růst (vyšší než 3 procenta HDP na obyvatele), vyvažuje špatná zpráva, že polovina z nich příliš neroste, a to ani v neobvykle příznivém mezinárodním prostředí.

Zvyšování rozvojové pomoci a úlevy od dluhů tudíž zůstávají žádoucí i v roce 2006 – v roce ověřování

výsledků realizace Rozvojových cílů tisíciletí (Millennium Development Goals) a hodnotící zprávy Valného shromáždění OSN o situaci v nejméně rozvinutých zemích.

Celou zprávu World Economic Situation and Prospects 2006 naleznete na internetových stránkách www.un.org/esa/policy/wesp/wesp.html

Nástroj proti korupci

Antonio Maria Costa

Barvitý příběh nigerijského člena vlády obviněného z praní špinavých peněz, který po složení kauce prchal z Británie převlečen za ženu, pojala většina světového tisku frivolně. Ale realita korupce na vysoké úrovni je ponurá. Miliardy dolarů zoufale potřebné ve zdravotnictví, školství a ekonomice, jsou vykrádány z národních pokladen po celém světě.

Korupce, která deformuje demokratické procesy a převrací roli práva, podryvá základy demokratických institucí, odrazuje zahraniční investory a brzdí ekonomický růst. V mnoha zemích je korupce jedním z klíčových faktorů způsobujících rozčarování z místních vlád, což podporuje takové jevy jako je extremismus a terorismus.

Korupce může doslova zabíjet. Zprávy uvádí, že úplatky umožnily teroristům dostat vloni v Moskvě výbušniny na paluby dvou letadel, která po startu explodovala. Organizovaní zločinci, teroristé, drogoví obchodníci, ti všichni ve své činnosti spoléhají na korupci. Úmluva OSN proti korupci vstoupila 14. prosince 2005 v platnost a svět má konečně k dispozici účinný nástroj pro boj s touto mezinárodní metlou – pokud se jej rozhodne použít.

Je politováníhodné, že tuto úmluvu ještě musí ratifikovat většina rozvinutých států. Přijatá úmluva je první globální a právně závazný nástroj boje proti korupci. Vyžaduje preventivní opatření a kriminalizaci rozšířených způsobů korupce, vytváří platformu pro spolupráci policie a prokuratury v zatýkání pachatelů a v jejich vydání do země původu.

Nová přísná pravidla o vydání ma-

jetku, která jsou první svého druhu, požadují po státech navrácení peněz a jiného majetku získaného korupcí do zemí, odkud byly ukradeny. Dny, kdy zkorumpovaní bývalí vládcí měli možnost čerpat ze svých tajných bankovních účtů a v blahobytu dožít někde v cizině, jsou sečteny. Nyní je důvodné se domnívat, že ukradená bohatství budou navrácena, kam patří a použita na rozvoj.

Korupce se vyskytuje ve všech státech, bohatých i chudých. Ale jako obvykle nesou nejtěžší břímě ti chudí. Jenom v Africe se objem korupce odhaduje kolem 148 miliard dolarů ročně, což se rovná čtvrtině celkového ročního hrubého domácího produktu celého světadílu. Milióny lidí v Africe i jinde jsou nuceny platit malé úplatky za základní služby jako je zdravotní péče nebo povolení k obchodování.

V indickém Bangaloru si ošetřovatelka na gynekologické klinice účtovala sedm dolarů za to, aby rodiče mohli vidět své nově narozené dítě. Chudá rodina ošetřovatelce odevzdala svůj více než týdenní příjem, neboť se rodiče o své dítě báli.

Někteří lidé by chtěli věřit, že korupce je hluboce zakořeněna v kulturách konkrétních států a že se s ní tudíž nedá nic dělat. To je ale názor destruktivní a chybný. Vládcí, jako je nigerijský prezident Olusegun Obasanjo, chtějí zcela vážně zatočit s korupcí. Vysocí představitelé Nigérie byli sesazeni z funkcí a jiní čelí trestnímu vyšetřování.

Z mnoha dalších zemí, od Slovenska až po Indonésii, slyšíme povzbudivé zprávy o nebojácných úřednících, soudcích a investigativních noviná-

řích, kteří zaujali pevný postoj proti korupci a uspěli.

Když se světoví vládcí loni v září sešli v New Yorku na Světovém summitu u příležitosti 60. výročí Spojených národů, jednomyslně stanovili boj proti korupci za prioritu.

Úmluva proti korupci je prostředkem, který může tento závazek přeměnit v realitu. Ale nástroj není čin a my nesmíme zůstat v klidu. Osmatřicet států, zejména z rozvojového světa, zatím úmluvu ratifikovalo. Musí tak učinit všechny členské státy OSN. Následovat by měly konkrétní politické činy a opatření, která zajistí, že ustanovení úmluvy budou mít skutečný a trvalý dopad na životy lidí. To znamená přijímat zákony, vytvářet instituce a budovat kapacity k prosazování nových pravidel.

Úřad OSN pro drogy a kriminalitu hraje vedoucí roli v podpoře efektivní implementace protikorupční úmluvy. Pomáháme státům vylepšit jejich protikorupční systémy a vytvořit instituce, které zabraňují korupci a také trestají její nejrozšířenější formy. Pomáháme státům spolupracovat na tom, aby se viníci dostali před soud a aby se majetek ukradený ze státních pokladen vrátil, kam patří.

To ale nemůžeme dělat sami. Každý stát a každý člověk má svůj úkol. Nikdo nepředstírá, že tento problém zmizí přes noc. Jasný signál světových vlád o tom, že myslí boj proti korupci vážně, bude obrovským přínosem do budoucna. Korupci můžeme zastavit.

Autor je výkonný ředitel vídeňského Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu.

Dárfúr: **Není čas na lhostejnost**

Kofi A. Annan

Když jsem loni v květnu navštívil Dárfúr, cítil jsem naději. Teď jsem pesimista - nesebere-li svět v příštích týdnech sílu k velké akci.

V květnu jsem zajel do vsi, jejíž obyvatelé se vrátili do svých domovů, ze kterých museli uprchnout před násilím. Tehdy žili díky přítomnosti jednotek Africké unie celkem v bezpečí. Je pravda, že to byl teprve začátek a většina tamního regionu se stále zmítala ve sporadickém násilí, více než milion lidí stále žilo v táborech. Díky obrovskému přičinění Spojených národů se počet lidí umírajících hlady či na nemoci dramaticky snížil. Platil klid zbraní - i když připouštím, že byl porušován. V nigerijské Abují probíhala mírová jednání mezi súdánskou vládou a hnutím odporu, která zprostředkovali zástupci Africké unie. A panovala naděje, že do konce roku bude možné dosáhnout dohody.

Objevovaly se i další pozitivní signály. Rada bezpečnosti OSN předala záležitost Mezinárodnímu trestnímu dvoru

a v zásadě rozhodla uvalit cílené sankce na jednotlivce, kteří budou soudem označeni za pachatele hrůz z uplynulých dvou let.

Kež bych dnes mohl podat zprávu, že veškeré toto úsilí přineslo své ovoce - že Dárfúr žije v míru a vydal se na cestu zotavení.

Opak je bohužel pravda. Lidé v mnoha částech Dárfúru jsou po tisících dále zabíjeni, znásilňováni a vyháněni. Počet lidí zbavených domova nyní dosahuje dvou milionů, tři miliony lidí (polovina celkové populace Dárfúru) jsou odkázány na mezinárodní potravinovou pomoc a dodávky základních životních potřeb. Mnohé části Dárfúru jsou příliš nebezpečné na to, aby se do nich humanitární pracovníci mohli vydat.

Mírová jednání mají stále daleko k dosažení nějakého závěru. Dnes dokonce hrozí, že se boje přelijí do sousedního Čadu, který obviňuje Súdán z vyzbrojování rebelů na jeho území.

I přes chronický nedostatek peněz odvádějí jednotky Africké unie odvážnou práci a v jejich přítomnosti se lidé cítí bezpečněji. Je jich však příliš málo. Nemají ani vybavení, ani dostatečně široký mandát na to, aby mohly ochránit obyvatele v ohrožení nebo si vynutit klid zbraní, který dnes běžně porušují rebelové, ale i milice Janjaweed a súdánské vládní jednotky.

V polovině ledna se Africká unie rozhodla prodloužit mandát své mise do 31. března a zároveň v zásadě vyjádřila svou podporu k letošního přechodu pod operace OSN. Načasování této akce se teprve dojednává.

Tím se věci ujímá Rada bezpečnosti OSN. Charta Organizace spojených národů dává Radě primární odpovědnost za mezinárodní mír a bezpečnost. Loni v září všichni členové OSN poprvé v dějinách přijali odpovědnost za ochranu lidí před genocidou, etnickými čistka-

mi, válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti. Pokud selžou národní vlády, členové se zavázali ujmout se své úlohy prostřednictvím Rady bezpečnosti. Přechod od jednotek Africké unie k mírové operaci OSN je teď v Dárfúru nevyhnutelný. Je třeba jasného rozhodnutí Rady bezpečnosti, a to brzy. Ale ať si někdo nemyslí, že tuto krizi lze vyřešit tím, že stávající misi prostě převlékneme do „kabátu OSN“. Každá nová mise bude potřebovat silný a jasný mandát, který jí umožní chránit lidi v ohrožení i silou, pokud to bude nutné, stejně jako prostředky k tomu nezbytné. Znamená to, že bude muset být větší, mobilnější a daleko lépe vybavená než stávající mise Africké unie AMIS. Státy, které disponují požadovanými vojenskými prostředky, se musí připravit na jejich vyslání.

Nasazení jednotek OSN bude trvat měsíce. Do té doby musí na místě zůstat jednotky Africké unie, ale je třeba je posílit. V této chvíli si nemůžeme dovolit žádné trhliny nebo oslabení fungujících jednotek. Loni v květnu Africká unie a OSN v Addis Abebě společně uspořádaly dárcovskou konferenci na podporu stávající mise. Další taková konference je naplánována na 20. únor. Mezitím musí pokračovat i humanitární operace, aby lidé v Dárfúru měli i nadále přístup k čisté vodě, potravinám a dalším životně nezbytným věcem. I tyto činnosti je nutné financovat.

Je nezbytné vyvinout mnohem větší tlak na angažované strany - skupiny rebelů i vládu, aby dodržovaly klid zbraní a uvědomily si naléhavost jednání v Abují. Nynější odklady jsou neomluvitelné, protože si každým dnem vybírají lidské životy. Účastníci jednání si musí uvědomit svoji osobní odpovědnost.

Jedna věc je jistá: jakkoli početné jednotky vyšleme do Dárfúru, tamním obyvatelům mohou zajistit pouze dočasné bezpečí. Jen politická shoda tamních představitelů zajistí budoucnost a umožní návrat dvou milionů lidí do jejich domovů.

Autor je generální tajemník OSN.

Foto: OSN/DPI

Hrůza v duši

Tom Luke

Před šedesáti lety, v lednu 1945, byla „osvobozena“ Osvětim. Mezi lidmi, kteří si tuto událost připomínají, jsou i přímí svědkové tehdejších událostí. Jejich počet se však rapidně snižuje a brzy nezbude nikdo. Pro někoho je Osvětim historickým pojmem, symbolem hrůzy. Pro jiné naopak neosobním tématem pro (akademické) spekulace. Existují rovněž rozvíjející se „myšlenkové školy“, jež zpochybňují počty zavražděných i samotnou existenci plynových komor, a naznačují, že Osvětim byla jen běžným pracovním táborem, kde vězni umírali z přirozených příčin. Tyto a jim podobné názory se v současnosti rozšiřují, ačkoli očití svědkové stále žijí. Osvětim byla síť koncentračních táborů a podtáborů. V ústředním z nich docházelo k mučení, pseudolékařským pokusům i popravám, většina jeho vězňů byla až do svého konečného zhou-

z vlakového nástupiště do areálu tábora Březinka, získali pouhý odklad. Byli okamžitě odlidštěni, svlečeni donaha, oholeni od hlavy k patě, oblečeni do tenkého pyžama, bití, mučení, týráni hladem, počítání a znovu přepočítávání. Existuje-li absolutní ponížení, tam k němu docházelo. Ihned po příjezdu do tábora jim duši naplnila hrůza, když pochopili, co znamenají plameny a dým stoupající k obloze na obzoru. Počty zavražděných lze vyčíst ze statistik, objem hrůzy v duších nikoli. Následovalo další rozřazování, fyzicky zdatní dospělí byli odvedeni stranou, vytetovali jim číslo a byli odvedeni či transportováni k otrocké práci v koncentračních táborech rozsetých po nacistické říši. Ti, kteří zůstali, postupně slábli a věděli, že pro ně existuje pouze jedna cesta ven. Taková byla Osvětim-Březinka, výtvar lidského mozku. Jak se druhá světová válka chýlila ke konci, vyhlazovací zařízení v Osvětimi-Březince zničili sami nacisté. Je zajíma-

věti překreslovali hranice, okupovali a zotročovali východní národy Evropy, zaváděli komunistické diktátorské režimy a zřizovali vězení pro nepohodlné občany. Napodobili zde osvědčený model sovětského gulagu, kde rovněž zahynuly miliony lidí. Osvobození zbytků Osvětimi byl náhodný vedlejší produkt.

Ani západní Spojenci se však neodchýlili od svých vojenských plánů a stanovené strategie, aby uspěli osvobození koncentračních táborů, ani nezpomalili vyhlazovací operace. Je obecně známo, že Spojenci i Sověti měli informace o nacistických zverstvech a přesto se nepokusili ani bombardovat železniční koleje, po nichž jezdily vlaky s lidským nákladem určeným k likvidaci.

Člověk by si pomyslel, že po zkušenostech z druhé světové války přijde lidstvo k rozumu. Od roku 1945 však přesto jistí příslušníci světového společenství úmyslně zotročují, mučí a vraždí miliony nevinných mužů, žen a dětí. Jejich cílem je udržení či získání moci ve jménu národa, třídy, náboženského přesvědčení či jiné „vážené“ doktríny či programu. A co víc, společnost zjevně oplývá fanatiky, kteří otevřeně hlásají smrt nevěřícím. A mezitím v pohodlných komnatách, v bezpečné vzdálenosti od masového vraždění, přemítají vysoce postavené autority o tom, zda nějaký konkrétní případ kvalifikovat jako genocidu.

Zatímco si připomínáme Osvětim, měli bychom mít na paměti, že pro naprostou většinu obětí přišlo osvobození až příliš pozdě.

Tom Luke je bývalým zaměstnancem OSN. Narodil se v České Republice, v současné době je občanem Austrálie. V letech 1942 až 1945 byl vězněn v koncentračních táborech.

cení využívána k otrocké práci v ne-dalekých průmyslových komplexech. Naproti tomu tábor Osvětim-Březinka, který se nacházel několik kilometrů od tábora ústředního, sloužil k masovému vyhlazování. Z celé Evropy sem přijížděly vlaky s miliony zajatců. Vyděšení lidé byli po příjezdu okamžitě seřazeni na nástupišti a odvedeni k selekci, kde byl během několika vteřin, jedním pohybem prstu, jejich osud zpečetěn. Oběti poslané na „špatnou“ stranu netušily, co je čeká. Plynové komory sousedící s krematoriem každou noc přeměnily tisíce lidí na popel a dým. Stvůry maskované do lidské podoby sledovaly agónii zatracených průzory ve zdi.

Avšak i ti, které po příjezdu poslali

vé, že se „nadřazená rasa“, vědoma si hrůznosti svých činů, pokusila svůj zločin (či jeho rozměr) zahladit. Do ledna 1945 byli zbývající vězni, kteří ještě mohli chodit, evakuováni prostřednictvím takzvaných „pochodů smrti“. Ti, kteří zůstali, měli být zastřeleni. Východní fronta se však neúprosně blížila a na vykonání posledního rozsudku nad zatracenými nebyl dostatek času. A tak se ti nejubožejší, kteří nezemřeli v důsledku nemoci či hladu, dožili příchodu Rudé armády.

Není však důvod k jásotu. Nikdo nespěchal osvobodit Osvětim či kterýkoli jiný koncentrační tábor. Sověti neměli na výběr, museli bojovat s nacistickou mašinerií a porazit ji, nebo být sami zničeni. Při svém postupu vpřed So-

leden-únor 2006